

ни ритмично-интонационни структури. Разбирането на текста при четене е съществена предпоставка за поддържане на висока мотивация за учене, за самостоятелна работа и за създаване на любов към книгата.

Психолингвистичните теории разглеждат разбирането при четене като когнитивен процес, при който читателят извлича смисловото съдържание на текста. Сред теоретичните конструкции, с които тези теории оперират, централно място заемат конструктите *текст* и *смисъл* на текста. Текстът се разглежда като съвкупност от повърхнинни структури, свързани чрез корелативни вериги. Той е изцяло наблюдаем и може да се подлага на обективни наблюдения и описания. Многобройните изследвания в текстова лингвистика разкриха редица текстообразуващи фактори и параметри, които имат пряко отношение и към процесите на разбиране при четене.

Смисълът на текста не може да се наблюдава пряко. Смесловите структури са представени в семантичната памет на читателя и зависят от процесите на кодиране на съдържанието на текста. В когнитивната наука са предложени значителен брой модели за описание на смесловите структури в семантичната памет, сред които най-голямо разпространение имат мрежовите и пропозиционните. Тези модели многократно са проверявани чрез експериментални изследвания с методите на свободния асоциативен експеримент, чрез оценки за смеслово сходство между думи и изрази, чрез свободно активно възпроизвеждане в експерименти с паметта и други. Съществени за разработване на тестове за разбиране при четене са експериментално установените процеси на активация на области в семантичната памет. Ако наличните структури в семантичната памет на детето са в съответствие със смесловите структури, които прочетеният текст активира, то би отглаголно сравнително точно кои думи са пропуснати на определените места в текста. Тъкмо тази идея се намира в основата на тестовата методика, известна като затворена процедура (*cloze procedure*). В изследване Е. Герганов (1997) използва тези идеи за съставяне на тест за разбиране при четене на български текстове.

Практиката при съставянето на аналогични текстове е да се пропуска всяка *n*-та дума (всяка *пета*, *шеста*, *седма* и т.н. дума). Хр. Кючуков избира друга стратегия, която според него повече се съгласува с теоретичните положения на текстовата лингвистика и когнитивната наука. Пропускат се думи от тематични корелатив-